

A munkásság tömegsztrájkja.

Háromnapos sztrájk a béke, a választójog és a közlekedés érdekében. — A munkások a miniszterelnöknél. — Wekerle és Czernin nyilatkozatai.

— Az Újság tudósítása. —

Pénteken délelőtt Budapest munkásságának javarésze, közel százötvenezer ember, letette a szerszámot és háromnapos tömegsztrájkot rendezett az általános béke, a választójogi reform haladéktalan letárgyalása és a közlekedés megjavítása érdekében. Ez a sztrájk nyomon követte az Ausztriában megindult mozgalmat és nálunk már hosszabb idő óta fenyegetett kitöréssel. Tudta ezt a szociáldemokrata párt vezetősége is, a melynek egy idő óta tapasztalnia kellett, hogy a pártban a szélső irány kezd erősbödni és ez az irány már-már oly hatalmas táborral rendelkezik, hogy a vezetést is magához ragadhatja. Ezért volt opportunus a politikai tömegsztrájk megrendezése a béke és választójog jelszava alatt, de nem minden él nélkül Tisza és a munkapárt ellen, a melynek elsöprését követelték, nehogy a választójogi törvényjavaslat letárgyalása elé akadályokat gördíthessenek.

A szociáldemokrata párt vezetősége távol állott a tömegsztrájk megrendezésétől egészen péntek délelőttig. Már csütörtökön este jelentették a pártnak az egyes szakmák és gyárak bizalmiférfiai, hogy a munkásság körében nagy a sztrájk-készség és mindenáron az osztrák elvtársakkal egy időben akarnak sztrájkolni az annexió nélküli béke érdekében, de a vezetőség még mindig nem akart (eleget tenni a bizalmiférfiak ama kérésének, hogy azonnal proklamálják az általános sztrájkot. Pénteken délelőtt kilenc és tíz óra között azután egyre több gyár munkássága letette a szerszámot. Sztrájkba lépett és ezzel egyidejűleg a pártvezetőség magához ragadta a sztrájk irányítását. Csak így tudta megakadályozni, hogy a szélső irányzat kerekedjék felül és a mindvégig komoly és méltóságteljes tömegsztrájk kiszámíthatatlan következményű mozgalommá ne fejlődjék. A pártvezetőség a tömegsztrájk okául megállapította, hogy a munkásság követeli a háború befejezését, a választójogi reform haladéktalan letárgyalását és a közlekedés gyökeres megjavítását és erre a kormány kielégítő választását követelte. Miután a miniszterelnök vasárnap délután erre vonatkozóan megnyugtató kijelentéseket tett, a külügyminiszter pedig egy nyilatkozatában szintén az annexió nélküli béke föltétlen hívének vallotta magát, a pártvezetőség a tömegsztrájkot megszüntette és röpviben szólította föl a munkásokat, hogy hétfőn reggel ismét kezdjék meg a munkát.

Kitör a tömegsztrájk.

Az Ausztriában és különösen Bécsben kitört tömegsztrájkok a budapesti munkások egy részét szintén erélyes állásfoglalásra birták és pénteken reggel egyes gyárakban a munkások kijelentették, hogy nem kezdik meg a munkát. Elsőnek a Fegyver- és Gépgyár munkásai tettek le a szerszámot és mire a pártvezetőség értesült a munkások mozgalmáról, már igen sok üzemből szünetelt a munka. A szociáldemokrata párt vezetősége erre elhatározta, hogy a béke és rend fentartása érdekében magához veszi a vezetést és egyúttal vállalja a tömegsztrájk irányítását is, nehogy ez esetleg a radikális áramlat céljait szolgálja.

Alig proklamálták a sztrájkot, Budapest közlekedése megbénult. A villamosok megszüntették a forgalmat, de nem azért, mintha az alkalmazottak csatlakoztak volna a sztrájkolókhoz, hanem mert a társaságok attól tartottak, hogy zavargások lesznek és a tömeg indulatának áldozatai elsősorban a villamoskocsik lesznek. Ezért féltizenegy órakor sorra bevonták az utcákról a villamoskocsikat és egy félóra múlva egyetlen vonalon se közlekedtek többé a villamosok. Ebben az időben a város képe soha nem látott mozgalmaságot mutatott. A gyalogjárók ezrével jártak az emberek, bérkocsi csak kevés volt az utcán és ezeket ugyiszlólván percek alatt lefogalták a járókelők. Az irodákból, üzletekből, gyárakból hazatérő emberek kénytelenek voltak a legtávolabbi városrészekbe gyalogolni, közben pedig a városba özönlöttek a sztrájkoló munkások, a kik azonban maguk voltak azok, kik minden hangos szótól tartózkodtak.

(A sztrájk proklamálása.)

Déli tizenkét órakor megjelent a szociáldemokrata párt vezetőségének felhívása a tömegsztrájkokról. Ez a proklamáció, a melyet az utcákon tizezerszámra osztogattak, így hangzott:

Munkások! Elvtársak!

Számos budapesti gyár munkássága beszüntette a munkát. A tömegek elégedetlensége és izgalma olyan nagy, hogy a mozgalom a legrövidebb idő alatt általánossá válik.

A munkások nagy tömegei, de rajtuk kívül az ország egész népe egyre fokozódó izgalommal látja, hogy a breszt-litovszki béketárgyalások sikerét területi kérdések, leplezett annexiók törekvések veszélyeztetik; hogy a bitort hatalmával viszályló munkapárt és annak vezére, Tisza István gróf, a háború folytatására uszít és uszítását a kormány nem utasítja vissza. A munkásságban nincsen parlamenti képviselő. A gyűléseket jogot elköveti a kormány. A sajtó szabadságát törhetetlenül korlátozza. A munkásság és a nép nagy tömegeiben élő békevágyat megnyilvánulni nem engedik; ezért kénytelen a munkásság a politikai sztrájk fegyverével küszöbösre juttatni tiltakozását az annexió törekvések, a háborús uszítás ellen és ily módon tenni nyomatékosan a háború befejezését követelő szándékát.

A belső politikai helyzet is hozzájárult a tömegek izgalmanak felszításához. Tisza István gróf úgy készíti elő a hatalomba való visszatérését, hogy a munkások bérei ellen izgat, a választójogi reform megcsontítását ajánlja és a koncentráció gondolatának hangoztatásával az ellenforradalmi reakció szolgálatába akarja egyesíteni a képviselőház valamennyi pártját. A munkásság tiltakozik az ellen, hogy a munkapárt bármily formában részt vegyen az ország kormányzásában. Követeli a választójogi reformnak haladéktalan letárgyalását és azt, hogy a munkapárt ellentállását a képviselőház feloszlatásával törje meg a kormány.

A háborús nyomorúság sulya, a rettenetes uszóra, az élelmiszerek, ruházat, cipő megszerzésének szinte már leküzdhetetlen akadályai, a szénhiány elviselhetetlen nélkülözéseknek szolgáltatja ki az ország egész dolgozó népességét, a mely türelmetlenül várja haza fronton sínylő testvéreit. Mindezeknek a bajoknak egyetlen orvossága van: az általános béke.

Az osztrák-német szociáldemokrata munkások százai sztrájkolnak napok óta. Közös szenvedések, közös célok, közös eszméknek kapcsa fűzi hozzájuk a magyar szociáldemokrata munkásokat is, a kik most példájukat követve, szintén abbahagyják a munkát.

A szociáldemokrata párt vezetősége, kötelességéhez híven, a munkásság követeléseinek szószólvájává szegődik és felszólítja a kormányt, hogy a béke, választójog és közlekedés dolgában elégítse ki a munkások jogos követeléseit. A polgári társadalom békét és demokráciát akaró elemeinek kötelessége a munkások mozgalmát támogatni.

A pártvezetőség egyúttal felszólítja a munkásokat, hogy ne engedjék magukat provokálni és politikai tüntetésük komolyágát és hatékonyságát ne veszélyeztessék oktalan cselekedetekkel.

A közrend fönntartásának ügyét vegyék ők maguk kezükbe és e végből vála zszanak minden gyár munkásai saját soraikból rendezzék, a kik a pártvezetőséggel egyetértésben és vele állandó kapcsolatban intézzék a mozgalmat.

A pártvezetőség közölte egyben a munkásokkal, hogy délután két órakor nyilvános népgyűléseken beszélik meg a további teendőket. Ezeket a népgyűléseket a Fehérváry-ut 30. szám alatti Munkás-Otthonban, a Margit-körút 7. számú házban, a Vas- és Fémmunkások Otthonában, a Kiskorona-utca 32. szám alatti otthonban, a VI. kerületben a Jancsics-réten és a Lövölde-téren, a VII. kerületben a Thököly-ut Vas- és Fémmunkás-Otthon udvarán, a VIII. kerületben a Kálvária-téren, a Főherceg Sándor-téren, a Gutenberg-palota előtt, a X. kerületben pedig a Martinovics-téren tartották meg. Az erzsébetfalvai, csepeli, kispesti és újpesti munkások részére e helyeken tartották meg a pártvezetőségi gyűléseket.

(A népgyűlések.)

Pénteken délután két órakor az egyes gyűlések helyein sok-sok ezer ember jelent meg. Nyugodtan a legbékésebb hangulatban várták a gyűlések kezdetét és csak a szónok lendülete ragadta magával a munkások hangulatát is. A munkásság azonban mindvégig higgadt és mérsékelt maradt és maga vigyázott arra, hogy rendbontó elemek ne zavarják a gyűlést és annak befejezése után a csöcselék ne találjon okot a zavargásra.

A Jancsics-réten összegyűlt munkásokhoz Bokányi Dezső beszélt, a Vasmunkások-Otthonában huszezer munkás jelenlétében Weltner Jakab mondott nagyhatású beszédet, a Kálvária-téren Landler Jenő dr. beszélt, míg a Gutenberg-palota előtt megtartott gyűlésen Preusz Mór mondott beszédet.

A munkások természetesen nagy lelkesedéssel fogadták a szónok szavait és kilöndözték, hogy addig nem mennek vissza munkába,

míg a kormány a három főkövetelésre vonatkozóan kielégítő választ nem ad.

Hasonló szellemben tartott beszédeket mondtak a többi gyűlés szónokai is. Valamennyien bejelentették, hogy a nyomdaüzem is szünetel szombat reggel hat órától kezdve, az újságok sem jelennek meg, egyúttal pedig a rendbiztosítás céljából megválasztottak egy rendező-bizottságot és azonkívül két főbizalmi férfit, a kik a szakszervezeti tanács és a szociáldemokrata párt vezetőségének tagjaival együtt fogják a kormány elé terjeszteni a munkások határozatát és intézkednek a továbbiak iránt.

(Hol dolgoztak?)

A szociáldemokrata párt, a mikor vállalkozott arra, hogy a munkásság mozgalmát irányítja és mindenképpen azon lesz, hogy az a mai súlyos időkben kiszámíthatatlan arányokat ne öltön, egyúttal gondoskodott arról is, hogy Budapest közüzemei és a lakosság élelmiszereivel való ellátása akadályokba ne ütközzön. E végből proklamációt bocsátott ki a pilisvörösvári szénbányák munkásaihoz, hogy lássák el továbbra is a munkát, mert ezek biztosítják szénfejtésükkel a főváros vízműveinek és villamos-telepeinek szénkészleteit. Parancsot adott ki a párt a gázgyári és villamosüzemi munkásokhoz, hogy folytassák a munkát, dolgozniok kellett a közkórházak alkalmazottainak, a pékeknek és a vasutasoknak is, csupán az államvasúti főműhelyek és a gépgyárak munkásai sztrájkolhattak a vasúti alkalmazottak közül. Így azután a tömegsztrájk ideje alatt sem a közlekedésben, sem a közüzemekben fennakadás nem volt.

A tömegsztrájk második napja.

A pénteken megtartott népgyűlések után a munkásság mindenünnen békésen elvonult. Még csak kisebb csoportok sem képződtek, a melyeket a rendőrségnek kellett volna eloszlatásra felszólítani. Békés hangulatban távoztak a munkások és a nagy karhatalmat, a mely megszállotta a főbb utvonalakot és a forgalmasabb helyeket, este hat órakor bevonultathatták.

A tömegsztrájk második napján, szombaton reggel, ugyanaz volt Budapest képe, mint péntek dél óta. Nagyon sok üzletet bezártak, másutt plakátokat, transzparenszeket tettek ki a kirakatokba, a melyeken a választójogot éltették. Sok felírás így hangzott:

— Békét és jogot — Az üzlet zárva!

— Azonnali békét és választójogot — volt a felírása egy másik kirakat-plakátnak. Különösen azok az üzlettulajdonosok voltak nagy hívei a békének és a választójognak, a kiknek nem volt redőnyük a kirakatok megvédésére és azt hitték, hogy ezzel a népek jóleső jelszavakkal a drága üvegtáblákat megmenthetik majd a tömeg esetleges elkeseredése elől. Igen sok üzletet látunk, a mely minden kirakatát lezárta, csak a bejáratot hagyta nyitva és itt is le volt huzva a redőny minden eshetőségre készen, másutt sietve beszédtek a kirakatokból a kiállított árukat, különösen az ékszerészek tanusítottak ebben nagy óvatosságot, de a mint kiderült, soha békésebb napjai Budapestnek nem voltak, mint a tömegsztrájk idején.

A villamosok persze szombaton sem jártak és talán ez okozta a legtöbb zavart. Sok hivatalba el sem jöhettek a tisztviselők, másutt a főnökök látták ebédre vendégül maguknál a hivatalnokokat, mert a déli órákban ezek nem teheték volna meg a szokásos ebéidő alatt a nagy utat lakásukig és vissza a hivatalba. Nem járt a Közúti, a Városi, a földalatti és egyetlen helyi érdekű villamos sem, minek következtében a külteleken és a főváros környékén lakó hivatalnokok és alkalmazottak nem jöhettek a fővárosba.

A forgalom teljes szünetelése a legtöbb kellemetlenséget a telefonközpontokban okozta. A közlekedés legnagyobb része a távolabbi városrészekben és a város környékén lakik. Ezek sem jöhettek be szolgálatba és így a nagy munkát annak a megcsappant személyzetnek kellett elvégeznie, a mely a város belső részében lakott. Így történt azután, hogy néha órákig nem lehetett összeköttetéseket kapni, mert egy-egy kezelőnő öt-hat munkahely munkáját végezte el, másrészt a telefonbeszélgetések száma a villamosok szünetelése következtében a rendes forgalom tiszteresére emelkedett.

Nagyszerű napjuk volt a bérkocsisoknak is,